

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2020 m. balandžio 30 d.¹

Byla C-255/19

Secretary of State for the Home Department

prieš

OA,

dalyvaujant

Jungtinių Tautų vyriausiajam pabėgėlių reikalų komisarui (UNHCR)

(*Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)*) (Jungtinė Karalystė) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2004/83/EB – Minimalūs trečiųjų šalių piliečių arba asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams arba asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, standartai – Pabėgėlis – 2 straipsnio c punktas – Apsaugos teikėjai – 7 straipsnis – Pabėgėlio statuso panaikinimas – 11 straipsnis – Aplinkybių pasikeitimas – 11 straipsnio 1 dalies e punktas – Galimybė pasinaudoti pilietybės valstybės apsauga – Vertinimo kriterijai“

I. Įžanga

1. Šiuolaikinė pabėgėlių teisė iš esmės kildintina iš 1951 m. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso². Šios konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte numatyta, kad sąvoka „pabėgėlis“ taikoma kiekvienam asmeniui, kuris:

„<...> dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų <...> negali ar bijo į ją grįžti <...>“

¹ Originalo kalba: anglų.

² 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso, įsigaliojusi 1954 m. balandžio 22 d. (*Jungtinių Tautų sutarčių serija*, 189 t., p. 150 Nr. 2545, 1954). Ji buvo papildyta 1967 m. sausio 31 d. Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija).

2. Atsižvelgiant į tikslus klausimus, kuriuos šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą iškėlė jį pateikęs teismas, gali būti keista tai, kad „[Ženevos] konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte nustatyti pabėgėlio statuso suteikimo kriterijai akivaizdžiai grindžiami valstybe ir pilietybe“³. Vis dėlto ši apibrėžtis nekelia nuostabos, nes pagal tarptautinę teisę tarptautinė apsauga⁴ yra valstybės įsipareigojimų aspektas ir 1951 m. tik tautinės valstybės tarptautinėje teisėje buvo laikomos reikšmingais valstybiniais subjektais.

3. Vis dėlto kai kuriais aspektais šiuolaikinis mąstymas šiek tiek pasikeitė, kalbant apie pabėgėliams teikiamos valstybės apsaugos mastą, bent kiek tai susiję su Europos Sąjungos teise. Tai matyti iš Priskyrimo direktyvos⁵ 7 straipsnio.

4. Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad apsaugą gali suteikti valstybė (7 straipsnio 1 dalies a punktas) arba „valstybę ar žymią valstybės teritoriją valdančios partijos [grupės] ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas“ (7 straipsnio 1 dalies b punktas).

5. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs, be kita ko, su tinkamu Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimu, ir konkrečiai su tuo, ar tokių privačių subjektų kaip apsaugą teikiančių klanų ir šeimų tinklas buvimo gali pakakti, kad būtų įvykdyti šios nuostatos reikalavimai. Taigi šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą suteikia Teisingumo Teismui galimybę priimti sprendimą dėl svarbaus Priskyrimo direktyvos aspekto, kurį jis turėjo galimybę nagrinėti tik vienoje byloje, ir tai tik tarp kitko⁶.

6. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) (toliau – *Upper Tribunal*) nagrinėjant bylą tarp OA ir *Secretary of State for the Home Department* (vidaus reikalų ministras) dėl OA pabėgėlio statuso panaikinimo.

7. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjama byla iš esmės susijusi su pabėgėlio statuso panaikinimu, visų pirma sąvokos „savo pilietybės valstybės apsauga“, kaip tai suprantama, be kita ko, pagal Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punktą ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą, taikymo sritimi, apsaugos teikėjų nustatymu pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį ir apsaugos lygiu, kuris turi būti suteikiamas pagal šios direktyvos 7 straipsnio 2 dalį.

3 O'Sullivan M, „Acting the Part: Can Non-State Entities Provide Protection Under International Refugee Law?“, *International Journal of Refugee Law*, vol. 24, Oxford University Press, 2012, p. 89.

4 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (toliau – Priskyrimo direktyva) 2 straipsnio a punkte numatyta, kad tarptautinė apsauga – tai pabėgėlio ar papildomos apsaugos statusas, kaip apibrėžta šioje direktyvoje. Ženevos konvencijoje kalbama tik apie pabėgėlius ir atitinkamą jų statusą.

5 Tai reikia paaiškinti. Priskyrimo direktyva nuo 2013 m. gruodžio 21 d. buvo panaikinta 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9). Direktyvos 2011/95 50 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „pagal prie ES sutarties ir SESV pridėto Protokolo (Nr. 21) dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 1 ir 2 straipsnius bei 4a straipsnio 1 dalį ir nedarant poveikio to protokolo 4 straipsniui, Jungtinė Karalystė ir Airija nedalyvauja priimant šią direktyvą ir ji nėra joms privaloma ar taikoma“. Vis dėlto Priskyrimo direktyvos 38 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos Bendrijos steigimo sutarties, 3 straipsnį, Jungtinė Karalystė 2002 m. sausio 28 d. raštu pranešė, kad pageidauja dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą“. Visa ši informacija skirta paaiškinti, kad Priskyrimo direktyva buvo toliau taikoma Jungtinei Karalystei, nepaisant to, kad ji buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2011/95, kiek tai susiję su dauguma valstybių narių.

6 2010 m. kovo 2 d. Sprendimas *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105). Tai buvo byla dėl pabėgėlio statuso panaikinimo, kai Vokietija anksčiau buvo suteikusi pabėgėlio statusą ieškovams, remdamasi tuo, kad veikiant Saddamo Husseino režimui jie buvo persekiojami Irake. Žlugus šiam režimui, po to, kai į Iraką įsiveržė JAV vadovaujamos pajėgos, Vokietijos valdžios institucijos siekė jų pabėgėlių statusą panaikinti. Nors dėl to byla buvo iš esmės susijusi su Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkto, kuriame reglamentuojamas pabėgėlio statuso panaikinimas, išaiškinimu, Teisingumo Teismas vis dėlto *en passant* (75 punkte) pažymėjo, kad šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nedraudžiama „kad apsaugą užtikrintų tarptautinės organizacijos, įskaitant tarptautinių karinių pajėgų buvimą trečiosios šalies teritorijoje“.

8. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodė galimą finansinės paramos prieinamumo asmeniui, kuris gali būti grąžintas į savo kilmės šalį, reikšmę šiomis aplinkybėmis. Vadinas, ši klausimą būtina išnagrinėti atsižvelgiant į pabėgėlio statuso panaikinimą.

9. Vis dėlto prieš nagrinėjant šiuos klausimus pirmiausia reikia apibūdinti procesą Teisingumo Teisme ir tada išdėstyti bylai reikšmingas teisės aktų nuostatas.

II. Procesas Teisingumo Teisme

10. Rašytines pastabas dėl *Upper Tribunal* pateiktų prejudicinių klausimų pateikė Prancūzijos, Jungtinės Karalystės ir Vengrijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija.

11. 2020 m. sausio 31 d. vidurnaktį (Vidurio Europos laiku) Jungtinė Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos. Pagal Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Išstojimo susitarimas)⁷ 86 straipsnio 2 dalį Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio, apibrėžto pagal to susitarimo 126 straipsnį, pabaigos, t. y. 2020 m. gruodžio 31 d.

12. Be to, pagal Išstojimo susitarimo 89 straipsnį būsimieji Teisingumo Teismo sprendimai Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje yra privalomi visos apimtys.

13. Teisingumo Teismo kanceliarija šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą gavo 2019 m. kovo 26 d. Todėl Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ir sprendimas, kurį jis priims šioje byloje, bus privalomas *Upper Tribunal*.

14. 2020 m. vasario 27 d. Teisingumo Teisme buvo surengtas posėdis, jame dalyvavo Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos vyriausybės, taip pat Komisija.

III. Teisinis pagrindas

A. *Tarptautinė teisė*

15. Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte nurodyta:

„Ši Konvencija netaikoma asmeniui, atitinkančiam A skirsnio sąlygas, jeigu jis:

<...>

5. Daugiau nebegali atsisakyti naudotis šalies, kurios pilietis jis yra, gynyba, nes jau nėra aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu.

Šio punkto nuostatos netaikomos pabėgėliui, nurodytam šio straipsnio A skirsnio 1 punkte, jeigu jis turi pakankamai argumentų, susijusių su ankstesniu persekiojimu, atsisakyti naudotis šalies, kurios pilietis jis yra, gynyba.“

⁷ OL L 29, 2020, p. 1.

B. Europos Sąjungos teisė

16. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 18 straipsnyje numatyta:

„Teisė į prieglobstį garantuojama pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvenciją ir 1967 m. sausio 31 d. Protokolą dėl pabėgėlių statuso bei Europos Sąjungos sutartį ir Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo <...>“

17. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 78 straipsnyje numatyta:

„1. Sąjunga kuria bendrą prieglobsčio, papildomos apsaugos ir laikinos apsaugos politiką trečiosios šalies piliečiams, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, siekdama siūlyti atitinkamą statusą ir užtikrinti, kad nebūtų pažeistas negražinimo principas. Ši politika privalo neprieštarauti 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijai ir 1967 m. sausio 31 d. Protokolui dėl pabėgėlių statuso bei kitoms atitinkamoms sutartims.

<...>“

1. Priskyrimo direktyva

18. Šios direktyvos 19 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Apsaugą gali teikti ne tik valstybė, bet ir partijos [grupės] ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas, kurios atitinka šios direktyvos reikalavimus ir kurios valstybės teritorijoje kontroliuoja regioną ar didesnę zoną.“

19. Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti būtiniausius trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir suteikiamos apsaugos pobūdžio [turinio] standartus.“

20. Minėtos direktyvos 2 straipsnyje „Apibrėžimai“ numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

c) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai, arba asmuo be pilietybės, kuris, būdamas ne savo gyventoje šalyje dėl pirmiau minėtų priežasčių, negali ar dėl tokios baimės nenori į ją grįžti, ir kuriam netaikomas 12 straipsnis;

d) „pabėgėlio statusas“ – tai valstybės narės suteikiamas trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės pripažinimas pabėgėliu;

<...>“

21. Šios direktyvos 4 straipsnio „Faktų ir aplinkybių įvertinimas“ 3 ir 4 dalyse numatyta:

„3. Tarptautinės apsaugos prašymas įvertinamas individualiai ir atsižvelgiant į:

a) visus įvertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir taisykles bei jų taikymo būdą;

<...>

c) prašytojo asmeninę padėtį ir aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal asmenines prašytojo aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį arba ją vykdyti ar galimi veiksmai galėtų būti persekiojimas arba būtų susiję su smurtu [galėtų būti laikomi persekiojimu arba didele žala];

<...>

4. Tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar buvo imtasi smurto veiksmų [ar jam buvo padaryta didelė žala] arba buvo tiesiogiai grasinama persekioti ar imtis smurto veiksmų [padaryti didelę žalą], yra rimtas pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės ar realaus pavojaus patirti smurtą [didelę žalą] požymis, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas [nepasikartos] ar smurtas nesikartos [ar didelė žala nebus padaryta dar kartą].“

22. Šios direktyvos 6 straipsnyje, susijusiame su persekiojimo vykdytojais ar didelės žalos darytojais, numatyta:

„Persekiojimo [vykdytojai] ar smurto dalyviai [didelės žalos darytojai] yra šie:

a) valstybė;

b) valstybę ar žymią [didelę] valstybės teritoriją valdančios partijos [grupės] ar organizacijos;

c) nevalstybiniai dalyviai [subjektai], jei galima įrodyti, kad a ir b punktuose minimi dalyviai [subjektai], įskaitant tarptautines organizacijas, negali arba nenori suteikti apsaugą nuo persekiojimo arba smurto [didelės žalos], kaip nustatyta 7 straipsnyje.“

23. Šios direktyvos 7 straipsnyje „Apsaugos teikėjai“ nurodyta:

„1. Apsaugą gali suteikti:

a) valstybė;

b) valstybę ar žymią [didelę] valstybės teritoriją valdančios partijos [grupės] ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas.

2. Apsauga paprastai suteikiama, kai šio straipsnio 1 dalyje minimi teikėjai imasi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui ar smurto veiksams [didelei žalai], *inter alia*, pasinaudodamos veiksminga teisine sistema [taikydami veiksmingą teisinę sistemą] persekiojimo ar smurto veiksams [didelei žalai] nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos, o prašytojas gali gauti tokią apsaugą.

<...>“

24. Šios direktyvos 11 straipsnyje numatyta:

„1. Trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės nustoja būti pabėgėliu, jei jis arba ji:

<...>

e) dėl aplinkybių, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, nebebuvo nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga;

<...>

2. Nagrinėdamos šio straipsnio 1 dalies e <...> punkt[ą], valstybės narės turi atsižvelgti, ar aplinkybių pasikeitimas yra toks svarbus ir nelaikino [ilgalaikio] pobūdžio, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamu nebėra [nebegali būti laikoma] pagrįsta.“

C. Nacionalinė teisė

25. Priskyrimo direktyva į Jungtinės Karalystės teisę buvo perkelta *Immigration Rules*⁸ (Imigracijos taisyklės) ir *Refugee or Person in Need of International Protection (Qualification) Regulations 2006*⁹ (2006 m. Taisyklės dėl pabėgėlių ar asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga).

26. Aktualios redakcijos *Immigration Rules* numatyta:

„Pabėgėlio statuso panaikinimas arba atsisakymas pratęsti pabėgėlio statusą

338A. Asmeniui pagal 334 straipsnį suteiktas pabėgėlio statusas panaikinamas arba nepratęsiamas, jeigu taikomas kuris nors iš 339A–339AB straipsnių. Asmeniui pagal 334 straipsnį suteiktas pabėgėlio statusas gali būti panaikintas arba nepratęstas, jeigu taikomas 339AC straipsnis.

Konvencija dėl pabėgėlių nebetaikoma (pabėgėlio statuso panaikinimas)

339A. Šis straipsnis taikomas tuo atveju, jeigu *Secretary of State* įsitikina, kad taikoma viena ar daugiau iš toliau nurodytų sąlygų:

<...>

(v) daugiau nebegali atsisakyti naudotis šalies, kurios pilietis jis yra, gynyba, nes jau nėra aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu;

<...>

Nagrinėdamas v ir vi punktus *Secretary of State* atsižvelgia į tai, ar aplinkybių pasikeitimas yra tokio svarbaus ir ilgalaikio pobūdžio, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam nebegali būti laikoma pagrįsta.“

⁸ Pateikiamos adresu <https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-part-11-asylum>

⁹ S.I. 2006/2525.

27. *Refugee or Person In Need of International Protection Regulations 2006* (2006 m. Taisyklės dėl pabėgėlių ar asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga) 4 taisyklėje „apsaugos teikėjai“ (angl. *actors of protection*) apibrėžiami taip:

„(1) Sprendžiant, ar asmuo yra pabėgėlis arba asmuo, atitinkantis humanitarinės apsaugos suteikimo reikalavimus, apsauga nuo persekiojimo ar didelės žalos gali būti suteikta:

- a) valstybės; arba
- b) valstybę arba didelę valstybės teritorijos dalį valdančios grupės ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas.

(2) Laikoma, kad apsauga paprastai suteikiama, kai šio straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodyti apsaugos teikėjai imasi pagrįstų priemonių, kad užkirstų kelią persekiojimui ar didelei žalai, *inter alia*, taikydami veiksmingą teisinę sistemą persekiojimo veiksmams ar didelei žalai nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka dėl veiksmų, kurie laikomi persekiojimu arba didele žala, ir nubausti už juos, ir kai prašytojas turi galimybę naudotis tokia apsauga.

(3) Spręsdamas, ar asmuo yra pabėgėlis arba asmuo, turintis teisę gauti tarptautinę apsaugą, *Secretary of State* gali įvertinti, ar tarptautinė organizacija kontroliuoja valstybę arba didelę jos teritorijos dalį ir ar suteikia apsaugą, kaip nurodyta šio straipsnio 2 dalyje.“

IV. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

28. OA yra Somalio pilietis, kuris 2003 m. atvyko į Jungtinę Karalystę, turėdamas daugkartinę vizą kaip sutuoktinis savo tuometinės žmonos, kuriai 2001 m. spalio mėn. buvo suteiktas pabėgėlio statusas. Vėliau OA, kaip savo tuometinės žmonos išlaikomam asmeniui, buvo suteiktas pabėgėlio statusas. *Upper Tribunal* nustatė, kad jis priklausė konkrečiam mažumos klanui ir kad iš pradžių gyveno sostinėje Mogadiše. Jis taip pat konstatavo, kad 1990-ųjų pradžioje jis ir jo tuometinė žmona buvo persekiojami tam tikros klanų karinės grupuotės ir tuo pat laikotarpiu įvairiais etapais jie abu buvo užpulti ir sužeisti. *Upper Tribunal* dar konstatavo, kad jeigu OA grįžtų į Mogadišą, turėtų galimybių ten įsidarbinti, nors galėtų dirbti tik tuos darbus, kuriuos būtų galima pritaikyti dėl jo riboto judumo. *Upper Tribunal* taip pat pažymėjo, kad OA Mogadiše turėjo artimų giminaičių ir galėtų į juos kreiptis finansinės pagalbos. Buvo nurodyta, kad finansinės pagalbos jis taip pat galėtų tikėtis iš savo sesers (atrodo, kad paskutinė žinoma jos buvimo vieta yra Dubajus) (Jungtiniai Arabų Emyratai) ir to paties klanų narių Jungtinėje Karalystėje¹⁰.

29. 2014 m. liepos 8 d. *Secretary of State for the Home Department* (Vidaus reikalų ministrė, toliau – SSHD) pranešė OA, kad ketina panaikinti jo pabėgėlio statusą dėl to, kad jo kilmės šalyje pasikeitė aplinkybės.

30. 2016 m. balandžio 27 d. SSHD priėmė įsakymą išsiųsti OA. Be to, 2016 m. rugsėjo 27 d. SSHD pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punktą panaikino OA pabėgėlio statusą ir nesuteikė jam galimybės gauti humanitarinę apsaugą remiantis *Immigration Rules* 339D straipsniu. 2016 m. rugsėjo 27 d. SSHD rašte OA buvo nurodyta, kad „Mogadiše klanas toliau teikia jums paramą, o pagal orientacinę jūsų šalies teismų praktiką matyti, kad jūsų saugumas nepriklausytų nuo daugumos klanų pagalbos prieinamumo“. SSHD dar nusprendė, kad OA grąžinimas į Somalį nepažeistų Jungtinės Karalystės įsipareigojimų pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 3 straipsnį.

10 Žr. 2019 m. kovo 22 d. ESTT pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą 29 punktą, kuriame *Upper Tribunal* pateikė savo ginčijamų faktinių aplinkybių vertinimą.

31. OA apskundė tokius sprendimus apeliacine tvarka. 2017 m. liepos 20 d. *First-Tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Pirmosios instancijos teismas (Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) (toliau – *First-Tier Tribunal*) atmetė jo apeliacinį skundą. *Upper Tribunal* panaikino tokį sprendimą dėl esminės teisės klaidos ir perdavė bylą nagrinėti kitam to paties *First-Tier Tribunal* nariui. 2018 m. sausio 30 d. sprendimu *First-Tier Tribunal* nusprendė, kad OA išsiuntimas į Somalį pažeistų EŽTK 3 straipsnį. Vis dėlto OA apeliacinis skundas, grindžiamas prieglobsčio motyvais, buvo atmestas.

32. Po to, kai SSHD buvo leista paduoti apeliacinį skundą, 2018 m. lapkričio 13 d. *Upper Tribunal* panaikino *First-Tier Tribunal* sprendimą.

33. Šiuo metu visa byla iš naujo nagrinėjama *Upper Tribunal*.

34. SSHD teigia pagal *Immigration Rules* ir Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą, taip pat taikydama *Upper Tribunal* sprendimuose *MOJ and Others (return to Mogadishu) Somalia CG* [2014] UKUT 00442 (IAC) (toliau – byla *MOJ*) pateiktas gaires dėl šalies saugumo, ji turėjo teisę nuspręsti, kad OA pilietybės šalyje aplinkybės jau ilgą laiką yra pasikeitusios, nes toje Mogadišu dalyje, kur yra OA gyvenamoji vietovė, daugumos klanai jau nebepersekioja mažumos klanų, o valstybė teikia veiksmingą apsaugą.

35. OA teigimu, kadangi tai buvo byla dėl pabėgėlio statuso panaikinimo, svarbu tai, kad SSHD pozicija neatitiko 2014 m. birželio mėn. *United Nations High Commissioner for Refugees* (Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras, toliau – JTVPRK) pateikto vertinimo, kuriame dėl valstybės apsaugos prieinamumo buvo pažymėta, kad dėl saugumo padėties Mogadiše kyla didelis susirūpinimas ir kad mažumos klanų padėtis Mogadiše ir pietų bei vidurio Somalyje vis dar yra labai nepalanki. OA tvirtina, kad pagrįstai baiminasi būti persekiojamas Mogadiše ir kad Mogadišo valstybės valdžios institucijos negali apsaugoti jo nuo šios didelės žalos. Jis taip pat teigia, kad *Upper Tribunal* byloje *MOJ* atlikta analizė buvo grindžiama klaidingu valstybės apsaugos supratimu. Vadovaujantis JTVPRK gairėmis dėl pabėgėlio statuso panaikinimo¹¹, valstybės apsauga turi būti teikiama per valstybės struktūrą valstybės veiksmais. Vis dėlto byloje *MOJ* pateiktas vertinimas, kad apskritai Mogadiše valstybės apsauga yra prieinama, buvo iš dalies grindžiamas šeimos ir (arba) to paties klanų narių pagalbos ir apsaugos prieinamumu. Kartu šeimos arba klanų nariai buvo privatūs, o ne valstybiniai subjektai. Vertinant, ar aplinkybių Mogadiše, dėl kurių ieškovas tapo pabėgėliu (2003 m.), pasikeitimas buvo reikšmingas ir ilgalaikis, todėl ieškovas nebegalėjo atsisakyti „naudotis savo pilietybės valstybės apsauga“, teisiškai nebuvo galima atsižvelgti į nevalstybinių subjektų vykdomas apsaugos funkcijas.

36. *Upper Tribunal* nusprendė, kad, siekiant išspręsti bylą, reikia išaiškinti nacionalines taisykles, kuriomis įgyvendinami Sąjungos aktai dėl asmenų pripažinimo pabėgėliais, būtent – Priskyrimo direktyva.

37. 2019 m. kovo 22 d. sprendimu *Upper Tribunal* (Aukštesnysis teismas, Londonas, Jungtinė Karalystė) pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar „pilietybės valstybės apsauga“, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą ir 2 straipsnio e punktą, turi būti suprantama kaip valstybės apsauga?
2. Ar sprendžiant klausimą dėl persekiojimo baimės pagrįstumo, kaip tai suprantama pagal [Priskyrimo direktyvos] 2 straipsnio e punktą, ir ar pagal [Priskyrimo direktyvos] 7 straipsnį prieinama apsauga nuo tokio persekiojimo, abiem atvejais turi būti taikomas „apsaugos buvimo patikrinimas“ ar „apsaugos buvimo tyrimas“, ir, jei taip, ar jam kiekvienu atveju taikomi vienodi kriterijai?

¹¹ Žr. *Guidelines on International Protection: Cessation of Refugee Status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (the “Ceased Circumstances” Clauses)*, HCR/GIP/03/03, 2003 m. vasario 10 d., 15 punktas, p. 5.

3. Nenagrinęjant klausimo dėl nevalstybinių subjektų pagal 7 straipsnio 1 dalies b punktą teikiamos apsaugos taikymo ir darant prielaidą, kad atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas, ar apsaugos veiksmingumas arba prieinamumas turi būti vertinamas atsižvelgiant tik į valstybinių subjektų apsaugančius veiksmus ir (arba) funkcijas, ar galima atsižvelgti į privačių (pilietinės visuomenės) subjektų, pavyzdžiui, šeimų ir (arba) klanų, atliekamus apsaugančius veiksmus ir (arba) funkcijas?
4. Ar „apsaugos buvimo tyrimui“, kuris turi būti atliekamas svarstant pabėgėlio statuso pasibaigimą pagal 11 straipsnio 1 dalies 1 punktą, taikomi kriterijai (kaip daroma prielaida antrajame ir trečiajame klausimuose) yra tokie patys, kaip kriterijai, kurie turi būti taikomi pagal 7 straipsnį?“¹²

V. Įžanginės pastabos

38. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą atrodo, kad jį pateikusio teismo nagrinėjama byla susijusi su OA turimo pabėgėlio statuso panaikinimu, teisės į humanitarinę apsaugą nesuteikimu pagal *Immigration Rules* 339D straipsnį ir klausimu, ar jo grąžinimas į Somalį pažeistų EŽTK 3 straipsnį¹³, taigi netiesiogiai ir Chartijos 4 straipsnį bei 19 straipsnio 2 dalį¹⁴.

39. Vis dėlto *Upper Tribunal* pateikti klausimai susiję tik su pabėgėlio statuso panaikinimo klausimu, o ne su atskiru klausimu, ar O A, jeigu būtų grąžintas į Somalį, patirtų ten didelį skurdą, taip galimai pažeidžiant EŽTK 3 straipsnyje ir atitinkamai Chartijos 4 straipsnyje bei 19 straipsnio 2 dalyje nustatytas garantijas.

40. Taigi reikia pažymėti, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą konstatuotos tam tikros faktinės aplinkybės, kurios neturi tiesioginės reikšmės pabėgėlio statuso panaikinimui ir konkrečiai užduoties klausimams. Atrodo, kad tos kitos faktinės išvados susijusios su kitais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamais klausimais¹⁵. Todėl siūlau siekti nustatyti reikšmingas faktines aplinkybes siejant su Teisingumo Teismui pateiktais prejudiciniais klausimais ir atskirti jas nuo tų aplinkybių, kurios nėra reikšmingos šiems klausimams.

12 Prancūzijos vyriausybės nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmajame ir antrajame prejudiciniuose klausimuose yra rašybos klaida, nes vietoj Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio e punkto, kuriame apibrėžiama sąvoka „papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“, juose turėjo būti nurodytas šios direktyvos 2 straipsnio c punktas, kuriame apibrėžiama pabėgėlio sąvoka. Pritariu šiai pastabai. Priskyrimo direktyvos 11 straipsnis, kuris yra pirmojo prejudicinio klausimo dalykas, ir antrajame klausime nurodytas „pagrįstos persekiojimo baimės“ buvimas susijęs tik su pabėgėliais. Be to, 2003 m. Jungtinėje Karalystėje OA buvo suteiktas pabėgėlio statusas, o ne papildoma apsauga. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamas atvejis susijęs su pabėgėlio statuso panaikinimu pagal Priskyrimo direktyvos 11 straipsnį, o ne su papildomos apsaugos panaikinimu pagal šios direktyvos 16 straipsnį. Todėl manau, kad *Upper Tribunal* pirmasis ir antrasis prejudiciniai klausimai iš tikrųjų susiję su šios direktyvos 2 straipsnio c punktu. Taigi siūlau savo išvadoje aiškinti tik Sąjungos taisykles, taikytinas pabėgėliams, atskiriant jas nuo taisyklių, susijusių su papildoma apsauga.

13 Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, kadangi jos 4 straipsnyje užtikrinamos teisės atitinka EŽTK 3 straipsnyje užtikrinamas teises, šių teisių reikšmė ir taikymo sritis yra tokia pati kaip ir nustatytųjų EŽTK 3 straipsnyje. Žr. 2018 m. balandžio 24 d. Sprendimą *MP (Asmens, kuris anksčiau patyrė kankinimus, papildoma apsauga)* (C-353/16, EU:C:2018:276, 37 punktą).

14 Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad niekas negali būti perkeltas į valstybę, kurioje jis gali patirti kankinimų arba kitokį nežmonišką arba žeminamą elgesį.

15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas *nepaminėjo* OA galimybės gauti papildomą apsaugą, jeigu jo pabėgėlio statusas būtų panaikintas. Šiuo klausimu 2010 m. kovo 2 d. Sprendime *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105, 80 punktas) Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „remiantis direktyvos sistema, pabėgėlio statusas gali būti panaikinamas, neatimant iš atitinkamo asmens teisės prašyti suteikti papildomos apsaugos statusą, jeigu pateikiama visa direktyvos 4 straipsnyje nurodyta būtina informacija ir galima nustatyti, kad įvykdytos direktyvos 15 straipsnyje įtvirtintos sąlygos, galinčios pateisinti tokią apsaugą“. Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio e punkte numatyta, kad tais atvejais, kai prašytojas negali būti laikomas pabėgėliu, bet vis dėlto apie kurį galima pagrįstai manyti, kad jei jis būtų grąžintas į savo kilmės šalį, jam iškiltų realus pavojus patirti <...> smurtinius veiksmus [didelę žalą]“ ir šis asmuo „negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsauga“, tada jis turi teisę į papildomą apsaugą. „Realus pavojus patirti smurtinius veiksmus [didelę žalą]“ šios direktyvos 15 straipsnio a punkte apibrėžiamas taip: a) mirties bausmė ar egzekucija; b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje; arba c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvenimui ar asmeniui [kylanti] dėl neapgalvoto [nesirenkamojo] smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu. Kaip rodo pavadinimas, papildomos apsaugos sąvoka apima atvejus tų prašytojų, kurie nepatiria persekiojimo, bet kurie, nors netenkina pabėgėlio statuso suteikimo reikalavimų, vis dėlto patiria reikšmingą didelės žalos pavojų, jeigu būtų grąžinti į kilmės šalį, ir kurie negali pasinaudoti šios šalies apsauga. Žr., pvz., 2014 m. gegužės 8 d. Sprendimą *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302, 29 ir 30 punktai). Priskyrimo direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad trečiosios šalies pilietis „nebetenka galimybės gauti papildomą apsaugą, kai aplinkybės, dėl kurių buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas, nustoja egzistuoti arba pasikeičia tiek, kad apsauga tampa nebereikalinga“. Pagal Priskyrimo direktyvos 17 straipsnį prašytojui papildoma apsauga gali būti nesuteikta, jeigu yra „rimtų priežasčių“ manyti, be kita ko, kad prašytojas padarė sunkų nusikaltimą ar kad jis „kelia pavojų valstybės narės, kurioje yra, visuomenei ar saugumui“.

41. Prieš nagrinėjant konkrečius klausimus dėl pabėgėlio statuso panaikinimo reikėtų pateikti dar kelias įžangines pastabas. Pirma, kaip generalinis advokatas J. Mazák¹⁶ ir Teisingumo Teismas pažymėjo 2010 m. kovo 2 d. Sprendime *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105, 52 punktą), iš Direktyvos 2004/83 trečios, šešioliktos ir septynioliktos konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad Ženevos konvencija sudaro „tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus“. Be to, Priskyrimo direktyva buvo priimta siekiant „padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti šią konvenciją remiantis bendromis sąvokomis ir kriterijais“¹⁷.

42. Antra, jeigu Priskyrimo direktyvos tekste nukrypstama nuo Ženevos konvencijos teksto, šios direktyvos nuostatos vis dėlto turėtų būti aiškinamos kuo labiau atsižvelgiant į pačios Ženevos konvencijos pagrindinius tikslus. Galiausiai SESV 78 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Sąjungos bendra prieglobsčio ir papildomos apsaugos politika privalo neprieštarauti Ženevos konvencijai, o Chartijos 18 straipsnyje numatyta, kad teisė į prieglobstį „garantuojama pagal <...> Ženevos konvenciją“. Tai savo ruožtu reiškia, jog pagal Sąjungos teisės aktų leidėjo valią visi teisės aktai, pavyzdžiui, Priskyrimo direktyva, privalo kaip įmanoma labiau atitikti Ženevos konvencijos turinį ir esmę.

43. Trečia, kaip yra akivaizdu iš Priskyrimo direktyvos 10 konstatuojamosios dalies, pati ši direktyva turi būti aiškinama taip, kad būtų gerbiami Chartijoje pripažįstami pagrindiniai principai¹⁸, įskaitant Chartijos 1 straipsnio reikalavimus, kad žmogaus orumą reikia gerbti ir saugoti¹⁹.

VI. Pateiktų prejudicinių klausimų analizė

A. Pirmasis klausimas: Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkte ir 11 straipsnio 1 dalies e punkte vartojamos „pilietybės valstybės“ apsaugos sąvokos reikšmė

44. Pirmasis klausimas susijęs su Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkte ir 11 straipsnio 1 dalies e punkte vartojamos „pilietybės valstybės“ apsaugos sąvokos reikšme²⁰. Iš esmės keliamas klausimas, ar šios nuorodos turėtų būti suprantamos kaip reiškiančios valstybės apsaugą²¹.

45. Savo ruožtu galvoju, kad iš esamos šių nuostatų formuluotės ir konteksto aišku, kad, išskyrus vieną svarbią išimtį, nuoroda „pilietybės valstybės apsauga“ reiškia valstybės apsaugą²², t. y. prašytojo pilietybės valstybės – šioje byloje nagrinėjamu atveju Somalio – apsaugą.

46. Bet kuriuo atveju iš 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) aišku, kad šios nuostatos turi būti suprantamos būtent taip. Pavyzdžiui, minėto sprendimo 57–59 punktuose Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pabėgėlis – tai trečiosios šalies pilietis, kuris „dėl jo kilmės valstybėje esančių aplinkybių turi pagrįstai baimintis persekiojimo dėl bent jau vienos iš penkių direktyvoje ir Ženevos konvencijoje išvardytų priežasčių.

16 Generalinio advokato J. Mazák išvada byloje *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2009:551, 43 punktą).

17 Žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 52 punktą.

18 Žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimą *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105, 54 punktą).

19 Chartijos 1 straipsnyje numatyta, kad „žmogaus orumas yra neliečiamas“.

20 Nors Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte faktiškai vartojama sąvoka „pilietybės valstybės apsauga“, iš šios direktyvos 2 straipsnio c punkte pateiktos pabėgėlio sąvokos apibrėžties aišku, kad pastarojoje nuostatoje kalbama apie asmenį, kuris tam tikromis apibrėžtomis aplinkybėmis negali arba nepageidauja pasinaudoti savo „pilietybės valstybės apsauga“.

21 Nors šiuo klausimu „kilmės šalis“ apibrėžta Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio k punkte, šios direktyvos 2 straipsnyje, apibrėžiant jos sąvokas, sąvokų „valstybė“ ar „valstybės apsauga“ apibrėžčių nepateikta. Vis dėlto Priskyrimo direktyvos 7 straipsnyje aiškiai apibūdintas iš valstybės ir kitų apsaugos teikėjų reikalaujamas vienas bendras apsaugos standartas. Šį klausimą šioje išvadoje dar nagrinėsiu išsamiau.

22 Tai yra aišku iš Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio. Nors pagal šią išimtį vietoj valstybės gali būti pripažįstami kiti apsaugos teikėjai, iš esmės jie privalo teikti tokio pat lygio apsaugą kaip valstybė. Tai yra akivaizdu iš Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje apibūdinto vieno bendro apsaugos standarto. Vienintelė „nuolaida“ šiuo klausimu Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytiems nevalstybiniam apsaugos teikėjams yra geografinė apsaugos aprėptis. Ji gali apimti „žymią [didelę] valstybės teritorijos dalį“.

Šios aplinkybės išties parodo, kad *trečioji šalis nesaugo savo piliečio nuo persekiojimo veiksmų*. Jos yra suinteresuotojo asmens negalėjimo arba pateisinamo atsisakymo atsiduoti *savo kilmės šalies „globai“* direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, t. y. šios šalies sugebėjimo užkirsti kelią persekiojimo veiksams arba už juos nubausti, priešzastis²³.

47. Vis dėlto išsamumo sumetimais reikėtų pridurti, kad iš Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkto ir 7 straipsnio 2 dalies nuostatų neabejotinai galima numanyti, kad vietoj valstybės kai kuriais atvejais apsaugą, laikomą prilygstančia valstybės apsaugai, gali teikti kiti subjektai nei valstybė, pavyzdžiui, grupės arba organizacijos, jeigu laikomasi griežtų kriterijų. Siūlau šį klausimą išsamiau išnagrinėti nagrinėjant 3 klausimą.

B. Antrasis klausimas: apsaugos buvimo patikrinimas – Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkto (pabėgėlio sąvokos apibrėžimas – pagrįsta baimė būti persekiojamam) ir Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio (apsaugos prieinamumas) tarpusavio sąveika

48. Antrasis *Upper Tribunal* klausimas susijęs su Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkto ir 7 straipsnio išaiškinimu atsižvelgiant į pabėgėlio statuso panaikinimą pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Į šį klausimą turi būti atsakyta atsižvelgiant į tai, kad OA, kurio pabėgėlio statusas Jungtinėje Karalystėje gali būti panaikintas, teigia, kad baiminasi nevalstybinių subjektų persekiojimo²⁴ ir kad jo pilietybės valstybėje nėra veiksmingos valstybės apsaugos.

49. Iš esmės nacionalinis teismas kelia klausimą, ar apsaugos nuo persekiojimo prieinamumas, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvos 7 straipsnį, yra vertinamas tik nagrinėjant pagrįstos baimės būti persekiojamam buvimą pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą, o gal šis „apsaugos buvimo tyrimas“ taip pat turi būti atliekamas nagrinėjant, ar apsauga yra prieinama sprendžiant klausimą dėl persekiojimo baimės. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat kelia klausimą, ar nustatant tokios apsaugos buvimą abiem atvejais taikomi tie patys kriterijai.

50. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aišku, kad šis klausimas kyla dėl skirtingų Jungtinės Karalystės teismų sprendimų, susijusių su Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte, taigi atitinkamai ir Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkte esančia apsaugos sąvoka²⁵.

23 Išskirta mano.

24 Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje nėra informacijos, kad OA buvo persekiojamas Somalio valstybės ar kad jam kyla šios valstybės persekiojimo pavojus.

25 Jungtinės Karalystės vyriausybės nuomone, į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti teigiamai. Ji nurodo, kad poreikis apsvarstyti prieinamos apsaugos apimtį vienodai kyla trimis etapais. Pirmia, vertinant, ar yra pagrįsta persekiojimo baimė, tada, jeigu šiuo etapu yra faktiškai prieinama nevalstybinių subjektų apsauga, į tai reikia atsižvelgti nagrinėjant visas prašytojo atvejo aplinkybes. Tokios apsaugos prieinamumas reikš, kad prašytojas negali įrodyti pagrįstos persekiojimo baimės. Antra, jeigu kyla baimė, kad persekios nevalstybiniai subjektai, būtina apsvarstyti, ar valstybė arba nevalstybiniai subjektai gali suteikti veiksmingą apsaugą. Trečia, būtina apsvarstyti, ar prašytojas nepageidauja arba negali pasinaudoti „pilietybės valstybės apsauga“. Minėtoji vyriausybė nurodė, kad pirma nurodyti antrasis ir trečiasis etapai yra dvi to paties vertinimo dalys. Iš tikrųjų visas trijų nurodytų etapų vertinimo procesas turi būti vykdomas kompleksiskai. Svarbiausia, kad kiekvienu etapu būtų laikomasi to paties požiūrio į nevalstybinių subjektų teikiamos apsaugos vertinimą. Prancūzijos vyriausybė nurodė, kad 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 70 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad siekdamas padaryti išvadą apie tai, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam nebėra pagrįsta, kompetentingos valdžios institucijos, atsižvelgdamos į individualią pabėgėlio situaciją, remdamosi Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi, turi patikrinti, ar nagrinėjamos trečiosios šalies apsaugos teikėjas ar teikėjai ėmėsi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, taigi, ar jie visų pirma turi veiksmingą teisinę sistemą persekiojimo veiksams nustatyti, juos persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos ir ar suinteresuotasis pilietis, panaikinus jo pabėgėlio statusą, galės gauti tokią apsaugą. Toks nagrinėjimas yra juo labiau būtinas jeigu reikia išsiaiškinti, ar yra pagrįsta baimė būti persekiojamam, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio c punktą. Vengrijos vyriausybės nuomone, nagrinėjant sąlygą, susijusią su pagrįsta baime, svarbu yra ne vien valstybinių apsaugos teikėjų ir didelę valstybės teritorijos dalį kontroliuojančios organizacijos teikiama apsauga. Administracinės ir teisinės valdžios institucijos, kurių prašoma priimti sprendimą prieglobsčio klausimais, kiek tai susiję su pagrįstos baimės sąlyga, turi išnagrinėti, ar prieinama apsauga yra pakankamai veiksminga, nepaisant to, ar ją teikia valstybiniai, ar nevalstybiniai subjektai.

51. Remiantis vienu požiūriu, pagal *Court of Appeal of England and Wales* (Anglijos ir Velso Apeliacinis teismas) Sprendimą *AG and Others v Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1342 „apsaugos buvimo“ tyrimas atliekamas tik „tuo etapu, kai svarstoma, ar yra realus didelės žalos pavojus.“

52. Remiantis kitu požiūriu, kuri išdėstė teisėjas Hope of Craighead byloje *Horvath v Secretary of State for the Home Department* [2000] UKHL 37, [2001] 1 Appeal Cases 489, apsaugos buvimo tyrimas atliekamas dviem skirtingais laikotarpiais. Taigi byloje *Horvath* [2000] UKHL 37, [2001] 1 Appeal Cases 489 jis nurodė, kad „jeigu teigiama, kad persekioja nevalstybiniai subjektai, valstybės apsaugos pakankamumas yra svarbus svarstant, ar yra įvykdytas kiekvienas iš dviejų kriterijų – „baimės“ kriterijus ir „apsaugos“ kriterijus. Teismui įsitikinus, kad prašytojas turi tikrą ir pagrįstą baimę patirti didelį smurtą ar netinkamą elgesį dėl Konvencijoje numatytos priežasties, pirmiausia reikia apsvarstyti, ar tai, ko šis asmuo baiminasi, yra „persekiojimas“, kaip tai suprantama pagal Konvenciją. Šiuo etapu, remiantis kompleksiniu požiūriu į apibrėžtį, grindžiamą pakaitinės apsaugos principu, tiesiogiai keliamas klausimas, ar valstybė gali ir nori suteikti apsaugą <...>“²⁶.

53. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, jog *House of Lords* (Lordų Rūmai) byloje *Horvath v Secretary of State for the Home Department* [2000] UKHL 37 nusprendė, kad, jeigu apsauga nebūtų laikoma neatsiejama persekiojimo sąvokos dalimi, asmenys galėtų būti laikomi pabėgėliais tiesiog įrodžius pagrįstą didelės žalos baimę, net jeigu jie ir būtų visiškai apsaugoti nuo jos. Taip būtų pažeistas pakaitinės apsaugos principas²⁷.

54. Manau, kad analizės nereikia pernelyg apsunkinti, nes galiausiai tai yra *viena sąvoka*, kuriai atitinkamai taikomi *tie patys kriterijai* taikant Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punktą, jos 7 straipsnį, ir savo ruožtu šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą²⁸.

55. Nagrinėjant bet kurią prašymą suteikti pabėgėlio statusą, visada reikia kelti klausimą, ar prašytojas pagal Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punktą turi pagrįstą persekiojimo baimę. Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punkte apibrėžiant pabėgėlio sąvoką vartojamas žodis „pagrįstą“ reiškia būtinybę, be kita ko, analizuoti, ar sąlygos prašytojo pilietybės ar kilmės valstybėje yra tokios, kad objektyviai pateisina prašytojo persekiojimo baimę.

26 Lord Hope of Craighead byloje *Horvath v Secretary of State for the Home Department* [2000] UKHL 37 nurodė: „man atrodo, kad Konvencijos tikslą, kuris yra labai svarbus sprendžiant šioje byloje iškilusias problemas, atskleidžia pakaitinės apsaugos principas. Bendras Konvencijos tikslas – suteikti galimybę asmeniui, kuris savo šalyje nebėra apsaugotas nuo persekiojimo dėl Konvencijoje numatytos priežasties, kreiptis apsaugos į tarptautinę bendruomenę. Kaip Lord Keith of Kinkel pažymėjo *Reg. v. Secretary of State for the Home Department, Ex parte Sivakumaran* [1988] Appeal Cases 958, 992H-993A, jos bendras tikslas yra „suteikti apsaugą ir teisingą vertinimą tiems, kurie savo šalyje negauna nei vieno, nei kito“.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodė, kad jeigu *Court of Appeal* analizė byloje *AG and Others v Secretary of State for the Home Department* [2006] EWCA Civ 1342 būtų teisinga, „du apsaugos buvimo patikrinimai, kurie turi būti atliekami pagal pabėgėlio sąvokos apibrėžties „pagrįsta baimė būti persekiojamam“ dalį, būtų ne du „kompleksinio“ vertinimo aspektai, nes būtų taikomos dvi skirtingos kriterijų grupės: vienas patikrinimas būtų tik faktinis arba funkcinis, o kitas (pagal kurį apsauga būtų laikoma specialiuoju terminu, susijusiu tik su valstybės aparatu) susijęs tik su valstybinių subjektų veiksmis. Nors, remiantis kompleksiniu požiūriu, valstybės apsaugos lygis netiesiogiai gali būti reikšmingas sprendžiant, ar asmuo turi pagrįstą baimę <...>, sunku suprasti, kodėl šio patikrinimo pobūdis (nesvarbu, ar jis būtų faktinis, ar funkcinis, ar formalusis, ar abiejų šių mišinys) abiem atvejais turėtų skirtis, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad jie susiję tarpusavyje. Abiem atvejais apsaugai neabejotinai turi būti būdingos tos pačios savybės: veiksmingumas, (tikėtina, taip pat) prieinamumas ir ilgalaikis pobūdis“ (žr. 2019 m. kovo 22 d. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 48 punktą).

28 Žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 67 punktą, kuriame Teisingumo Teismas nurodė, kad „tiek, kiek [direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte] nurodoma, kad pilietis „nebegali atsisakyti“ naudotis savo kilmės valstybės apsauga, tai reiškia, kad nagrinėjama „apsauga“ yra tokia, kokios iki šiol trūko, t. y. apsauga nuo direktyvoje numatytų persekiojimo veiksmų“.

56. Manau, taikant šį kriterijų būtina reikia objektyviai patikrinti, ar prašytojo pilietybės valstybėje egzistuoja apsaugos teikėjų, kaip jie apibrėžiami Priskyrimo direktyvos 7 straipsnyje, apsauga nuo persekiojimo²⁹ ir ar prašytojas turi galimybę pasinaudoti šia apsauga³⁰.

57. Taigi iš esmės pritariu Komisijos pastabai³¹, kad pabėgėlio statusas turi būti nustatomas remiantis vienu apsaugos buvimo patikrinimu, kuris atitinka Priskyrimo direktyvos 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad apsauga pilietybės valstybėje turi būti prieinama nuo visų persekiojimo vykdytojų, kaip jie apibrėžti Priskyrimo direktyvos 6 straipsnyje³².

58. Nors *stricto sensu* Priskyrimo direktyvos 2 straipsnyje sąvoka „apsauga“ formaliai neapibrėžta, iš tikrųjų apsauga apibūdinta Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje. Ji yra, jeigu Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodyti apsaugos teikėjai imasi „pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui <...>, *inter alia*, pasinaudodam[i] veiksminga teisine sistema [taikydami veiksmingą teisinę sistemą] persekiojimo [veiksmams] ar smurto veiksmams [didelei žalai] nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos<...>“³³ ir jeigu prašytojas „gali gauti tokią apsaugą“³⁴.

59. Taigi tolesnę tarptautinės apsaugos (pabėgėlio statuso) būtinybę tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, lemia, be kita ko, apsaugos teikėjo galėjimas arba negalėjimas imtis pagrįstų veiksmų siekiant užkirsti kelią nevalstybinių subjektų vykdomam prašytojo persekiojimui, be kita ko, užtikrinant veiksmingą teisinę tokių nusikaltimų, kuriuos padaro nevalstybiniai subjektai, nustatymo, persekiojimo ir nubaudo už juos sistemą³⁵.

60. Jei dėl kokios nors priežasties apsaugos teikėjai nesiima tokių pagrįstų priemonių užkirsti kelią prašytojo persekiojimui arba negali jų imtis, tada prašytojas iš esmės turi teisę į pabėgėlio statusą³⁶.

61. Taigi manau, kad, siekiant išsiaiškinti, ar asmuo pagrįstai baiminasi nevalstybinių subjektų persekiojimo pagal Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio c punktą, reikia atsižvelgti į apsaugos teikėjų „apsaugos“ prieinamumą, kaip tai apibūdinta Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje. Ta pati analizė turi būti atliekama dėl pabėgėlio statuso panaikinimo pagal Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą.

29 „Persekiojimo ar smurto dalyviai [persekiotojai ar didelę žalą sukėlę asmenys], kaip ši sąvoka apibrėžta Priskyrimo direktyvos 6 straipsnyje.

30 Pagal analogiją žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 56–59 punktus, kuriuose Teisingumo Teismas nurodė, kad „remiantis direktyvos 2 straipsnio c punktu, pabėgėlis yra visų pirma trečiosios šalies pilietis, kuris yra ne savo pilietybės šalyje dėl „pagrįstos persekiojimo <...> baimės“ ir negali arba „dėl tokios baimės“ nepageidauja atsiduoti tos šalies „globai“. Taigi atitinkamas pilietis dėl jo kilmės valstybėje esančių aplinkybių turi pagrįstai baimintis persekiojimo dėl bent jau vienos iš penkių direktyvoje ir Ženevos konvencijoje išvardytų priežasčių. Šios aplinkybės išties parodo, kad trečioji šalis nesaugo savo piliečio nuo persekiojimo veiksmų. Jos yra suinteresuotojo asmens negalėjimo arba pateisinamo atsisakymo atsiduoti savo kilmės šalies „globai“ direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, t. y. šios šalies sugebėjimo užkirsti kelią persekiojimo veiksmams arba už juos nubausti, priežastis“. Išskirta mano.

31 Komisija nurodė: „manoma, kad nei direktyvos tekstas, nei jos struktūra nesuteikia pagrindo jos 2 straipsnio c punkte pateiktos pabėgėlio sąvokos padalijimui į du elementus ir taikant apsaugos buvimo kriterijų pirmajam jos elementui, kuris skiriasi nuo 7 straipsnyje numatyto apsaugos buvimo kriterijaus ir yra siauresnis. Iš tiesų šis kriterijus Jungtinės Karalystės teismuose buvo suformuotas prieš priimant Priskyrimo direktyvą. Be to, laikantis tokio požiūrio, iš esmės apeinamas direktyvos 7 straipsnio taikymas. „Įsprausdama“ siauresnį apsaugos buvimo kriterijų į nustatymą, ar prašytojo baimė yra pagrįsta, ir tada panaudodama šį kriterijų kaip pagrindą atsisakyti toliau tirti, ar apsauga atitinka direktyvos 7 straipsnio reikalavimus, valstybė narė iš esmės panaikintų šios nuostatos veiksmingumą.“

32 Pagal Priskyrimo direktyvos 6 straipsnio c punktą persekiojimo dalyviai [vykdytojai] yra ir „nevalstybiniai dalyviai [subjektai], jei galima įrodyti, kad [valstybė] ir [valstybė ar žymią [didelę] valstybės teritoriją valdančios partijos [grupės] ar organizacijos], įskaitant tarptautines organizacijas, negali arba nenori suteikti apsaugą nuo persekiojimo arba smurto [didelės žalos], kaip nustatyta 7 straipsnyje“. Išskirta mano.

33 2020 m. vasario 27 d. teismo posėdyje Jungtinės Karalystės vyriausybė teigė, kad vartojant žodį „paprastai“ Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje buvo siekiama nurodyti, kad šioje nuostatoje nurodyti kriterijai nėra išsamūs ir netgi nėra orientaciniai ir pateikiami tik kaip konkretūs pavyzdžiai, ką reiškia sąvoka „apsauga“. Nesutinku su tokiu teiginiu. Manau, kad Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje nustatyti kriterijai yra minimalūs ir būtini standartai, kad egzistuoūtų reikalingas apsaugos lygis. Be to, tai yra labai aišku iš 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 70 ir 71 punktų formuluočių.

34 Žr. Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalį.

35 Mano nuomone, turi būti ne vien imamasi „pagrįstų priemonių“, nes jos turi būti ir pagrįstai veiksmingos siekiant jomis numatyto tikslo.

36 Žr. Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio d punktą. Jeigu vis dėlto prašytojas nėra persekiojamas, bet jam kyla „smurto veiksmų [didelės žalos]“ pavojus, kaip apibrėžta 15 straipsnyje, tada jis iš esmės turi teisę į papildomą apsaugą.

C. Trečiasis klausimas: Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a punkte vartojamos „valstybės“ teikiamos apsaugos sąvokos aiškinimas – Klanų ir (arba) šeimų apsaugančių veiksmų įtraukimas

62. Trečiajame prejudiciniame klausime keliama problema sudaro šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą esmę. Ji yra tokia: jeigu „pilietybės valstybės apsauga“, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą ir 2 straipsnio c punktą, reiškia valstybės apsaugą pagal Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a punktą, ar ši apsauga taip pat gali apimti visiškai privačių subjektų, pavyzdžiui, šeimų ir (arba) klanų, kurie galėtų suteikti apsaugą prašytojui, atliekamus apsaugančius veiksmus arba funkcijas?

63. Šiame kontekste yra gana reikšmingos *Upper Tribunal* konstatuotos faktinės aplinkybės. *Upper Tribunal* pažymėjo, kad, kiek tai susiję su „sąlygomis Mogadiše, abi šalys sutiko remtis tuo, ką *Upper Tribunal* konstatavo byloje *MOJ*“³⁷. Byloje *MOJ* šiai bylai reikšmingos konstatuotos faktinės aplinkybės buvo, be kita ko, tokios:

„ii) Paprastai asmuo, kuris yra „paprastas civilis“ (t. y. nėra susijęs su saugumo pajėgomis, jokia vyriausybės ar oficialios administracijos dalimi ar jokia NVO ar tarptautine organizacija), grįžęs į Mogadišą po išvykimo laikotarpio, nepatirs realaus persekiojimo pavojaus arba pavojaus patirti žalą, kad jam būtų reikalinga apsauga pagal EŽTK 3 straipsnį arba Priskyrimo direktyvos 15 straipsnio c punktą <...>

vii) Asmuo, grįžęs į Mogadišą po išvykimo laikotarpio, kreipsis į savo artimuosius, jeigu jie gyvena mieste, dėl pagalbos įsikuriant pakartotinai ir užsitikrinant pragyvenimą. Nors grįžtantis asmuo taip pat gali kreiptis pagalbos į savo klanu narius, kurie nėra jo artimi giminaičiai, tokia pagalba greičiausiai bus suteikta tik daugumos klanų nariams, nes mažumų klanai gali turėti mažai galimybių ją suteikti.

viii) Priklausymo klanui Mogadiše svarba pasikeitė. Dabar klanai gali teikti socialinės paramos priemones ir padėti dėl pragyvenimo šaltinių, o apsaugos funkciją jie atlieka rečiau nei anksčiau. Mogadiše nėra klanų karinių grupuočių, smurto tarp klanų ir jokio diskriminacinio pobūdžio elgesio dėl nepriklausymo jokiai klanui ar priklausymo mažumos klanui.

<...>

xi) Tik tiems asmenims, kurie negauna klanu ar šeimos paramos ir kurie negaus emigranto perlaidų iš užsienio, taip pat kurie grįžę neturi realios galimybės užsitikrinti pragyvenimo šaltinio, grės gyvenimas tokiomis sąlygomis, kurios yra prastesnės už humanitarinės apsaugos prasme priimtinas sąlygas.

(xii) Įrodymai aiškiai rodo, kad dabar, nepatirdami 15 straipsnio c punkte nurodyto pavojaus ir realios skurdo grėsmės, paprastai į Mogadišą gali grįžti gyventi ne tik kilusieji iš šio miesto. Vis dėlto mažumos klanui priklausančiam asmeniui, kuris anksčiau nėra turėjęs ryšių su miestu ir kuris neturi galimybės gauti lėšų ir kitokios klanu, šeimos ar visuomenės pagalbos, perkėlimas į

37 Žr. 2019 m. kovo 22 d. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 21 punktą. Teisingumo Teismas negali kvestionuoti faktinių aplinkybių, kuriomis rėmėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir dėl kurių nesiginčija jo nagrinėjamos bylos šalys. Vis dėlto, jeigu faktinės išvados, susijusios su padėtimi Mogadiše, grindžiamos vien Sprendimu *MOJ*, tada reikėtų pažymėti, kad kai kurios šio sprendimo ištraukos pačios gali rodyti, kad toks prašytojas, kaip OA neturi pagrįstos baimės dėl galimo grįžimo į Somalį ir kad ši byla, kiek joje keliama klausimai, susiję su finansine parama ir kt., iš tikrųjų yra byla, kurioje kyla nežmoniško ir žeminančio elgesio klausimų, atsižvelgiant į galimą didelio ir sunkaus skurdo patyrimą, o ne į paties pabėgėlio statuso panaikinimą. Vis dėlto ir vėl reikėtų pabrėžti, kad Teisingumo Teismui nepriklauso nei vertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo konstatuotų faktinių aplinkybių, nei konkrečių jo pateiktų klausimų. Taip pat galima pažymėti, kad Sprendimas *MOJ* buvo priimtas 2014 m., taigi būtų galima pagrįstai kelti klausimą, ar praėjus šešeriems metams visos jame padarytos išvados vis dar yra reikšmingos. Taip pat derėtų pažymėti, kad 2020 m. vasario 27 d. teismo posėdyje Prancūzijos vyriausybė nurodė, kad padėtį Somalyje vertina visiškai kitaip. Vis dėlto sprendimą šiais klausimais galiausiai turės priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Mogadišą nebūtų realus, nes jeigu asmuo neturi lėšų būstui ir kokios nors nuolatinės finansinės paramos, tuomet kyla realus pavojus, kad jam neliks nieko kito kaip tik gyventi savadarbiame būste šalies viduje perkeltų asmenų (angl. IDP) stovykloje, kur yra reali tikimybė, kad teks gyventi tokiomis sąlygomis, kurios bus prastesnės už priimtinius humanitarinius standartus.“³⁸

64. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Upper Tribunal* pažymėjo, kad ankstesniame Sprendime *MOJ* buvo suponuojama, kad „nors reikalaujama apsauga turi būti valstybės apsauga, siekiant įvertinti šios apsaugos veiksmingumą, būtina atsižvelgti į apsaugančias funkcijas plačiąja prasme, apimant tas, kurias atlieka šeimos ir klanai. Atrodo, kad panašaus požiūrio į apsaugos nuo EŽTK 3 straipsnyje nurodyto netinkamo elgesio sąvoką 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *RH prieš Švediją* (pareiškimas Nr. 4601/01) 73 punkte³⁹ laikėsi Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT). Taigi dėl Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte ir 2 straipsnio c punkte vartojamos sąvokos „apsauga“ reikšmės labai trūksta aiškumo“⁴⁰.

65. Dabar grįžtant prie šios bylos aplinkybių, kaip jau pažymėjau, *Upper Tribunal* taip pat konstatavo, kad OA turėjo artimų giminaičių Mogadiše ir galėjo kreiptis finansinės pagalbos į juos. Jis taip pat galėjo finansinės pagalbos prašyti savo sesers (atrodo, ji įsikūrusi Jungtiniuose Arabų Emyratuose) ir to paties klanų narių Jungtinėje Karalystėje.

66. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą galima numanyti (nors tai nėra aiškiai konstatuota jame), jog *Upper Tribunal* nusprendė, kad klanų ir šeimos pagalbos struktūros prieinamumas suteiktų OA pagalbos struktūrą, prilygstančią alternatyviai apsaugos formai, vis dėlto taip iš esmės būtų dėl finansinės ir kitos praktinės pagalbos, o ne dėl pagalbos, skirtos jam pačiam apsaugoti.

67. Tokiomis aplinkybėmis klausimas iš tikrųjų susiaurėja iki to, ar nurodomas tokios privačių subjektų finansinės ir kitos praktinės pagalbos prieinamumas gali bent iš dalies tenkinti Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio reikalavimus. Mano nuomone, iš 7 straipsnio formuluotės ir bendro konteksto aišku, kad negali.

68. Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta, kad apsaugą gali suteikti valstybė arba „valstybę ar žymią [didelę] valstybės teritoriją valdančios partijos [grupės] ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas“.

69. Taigi iš Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotės aišku, kad nagrinėjamos grupės ar organizacijos privalo kontroliuoti valstybę arba didelę jos dalį. Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje dar reikalaujama, kad šios grupės ar organizacijos taip pat turi imtis pagrįstų veiksmų, kad suteiktų apsaugą nuo persekiojimo ar didelės žalos „pasinaudodamos veiksminga teisine sistema [taikydamos veiksmingą teisinę sistemą] persekiojimo [veiksmams] ar smurto veiksmams [didelei žalai] nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos.“

70. Visa tai reiškia, kad šios grupės ar organizacijos privalo siekti įgyvendinti arba analogiškai užtikrinti suverenią valstybės valdžią (arba tai, kas jai prilygsta) prašytojo kilmės valstybėje, nes būtent tai neišvengiamai reiškia ir leidžia suprasti Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkto nuoroda „valstybę <...> valdančios“. Kalbant konkrečiai, tam, kad patektų į šios nuostatos taikymo sritį, šios grupės ar organizacijos turi stengtis užtikrinti teisėtvarkos ir teisingumo sistemą, grindžiamą žmogaus orumu ir teisinės valstybės principu. Kaip generalinis advokatas J. Mazák pažymėjo savo išvadoje byloje *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2009:551), šie teisės akto reikalavimai „suponuoja, kad turi būti apsaugotas teikėjas, turintis įgaliojimus, organizacinę struktūrą ir priemones, be kita ko, išlaikyti pabėgėlio pilietybės valstybėje minimalų teisėtvarkos lygį“⁴¹.

38 Žr. 2019 m. kovo 22 d. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 38 punktą.

39 2015 m. rugsėjo 10 d. EŽTT sprendimo *RH prieš Švediją*, CE:ECHR:2015:0910JUD000460114, 73 punktas.

40 Žr. 2019 m. kovo 22 d. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 49 punktą.

41 Generalinio advokato J. Mazák išvada byloje *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2009:551, 54 punktas).

71. Prancūzijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose ir per vasario 27 d. teismo posėdį nurodė kartinį 2016 m. gegužės 3 d. *Cour nationale du droit d'asile* (CNDA) (Nacionalinis prieglobsčio bylų teismas) sprendimą Nr. 15033525. Šio sprendimo 4 punkte CNDA konstatavo, kad „jeigu įrodoma, kad valstybės apsaugos nėra, kai kurios kitos valdžios institucijos, kurios yra išsamiai išvardytos [Užsieniečių atvykimo ir buvimo šalyje ir teisės į prieglobstį kodekso]L.713-2 straipsnyje⁴², gali pasiūlyti apsaugą, kurios ši valstybė negali suteikti savo pačios teritorijoje; tarp šių valdžios institucijų *didelę valstybės teritorijos dalį kontroliuojančios organizacijos yra tokios, kurios turi pastovias institucines struktūras, leidžiančias joms įgyvendinti išimtinę ir nuolatinę civilinę ir ginkluotąją kontrolę apibrėžtoje teritorijoje, kurioje valstybė nebevykdo išipareigojimų ar nebeįgyvendina savo suverenios valdžios*; jeigu šie elementai yra ir jeigu tokia organizacija pati nėra nurodomo persekiojimo vykdytoja, reikia nustatyti, ar šios organizacijos siūloma pakaitinė apsauga atitinkamam asmeniui yra *prieinama, veiksminga ir ilgalaike*“⁴³.

72. Manau, šioje CNDA sprendimo ištraukoje nurodyta viskas, ko reikia, glaustai apibūdinant 7 straipsnio 1 dalies b punkto esmę. Manau, kad jame teisingai perteikiama Sąjungos teisės aktų leidėjo pozicija, kurią jis išreiškė Priskyrimo direktyvos 7 straipsnyje, ir šios nuostatos išaiškinimas, kurį Teisingumo Teismas jau pateikė 2010 m. kovo 2 d. Sprendime *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105).

73. Kiek tai susiję su šia byla, manau, kad tai, kad didesnis konkretumas nėra būtinas, nes prašyme priimti prejudicinį sprendimą nepateikta jokios informacijos, kuri rodytų, kad šeimos pagalbos struktūra ar klanų sistema Somalyje, o konkrečiau – Mogadiše galėtų bent kiek atitikti šį reikalavimą, nors galiausiai šį klausimą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

74. Net ir maksimaliai pritaikant pirma išdėstytas bendras *Upper Tribunal* išvadas, kurias jis padarė Sprendime *MOJ* (ir kurias *Upper Tribunal* pritaikė šiai bylai), ir konkrečias šioje byloje padarytas išvadas dėl OA, įrodymai paprasčiausiai rodo, kad klanų sistema Mogadiše suteikia neformalią, nors neabejotinai svarbią socialinės pagalbos struktūrą. Kaip pažymėjo *Upper Tribunal*, jeigu OA būtų grąžintas į Mogadišą, jis taip pat galėtų pagrįstai tikėtis šeimos narių (ir galbūt savo klanų) finansinės pagalbos. Šios išvados skatina pateikti toliau nurodytus atsakymus.

75. Pirma, tokios finansinės pagalbos prieinamumas neturi tiesioginės reikšmės pabėgėlio statuso panaikinimui. Vis dėlto, kaip jau nurodžiau, jis *būtu* reikšmingas gana atskiram klausimui, susijusiam su tuo, ar buvusio pabėgėlio išsiuntimas į Somalį sukeltų jam realų ypač didelio materialinio skurdo pavojų, taip pažeidžiant EŽTK 3 straipsnyje ir atitinkamai Chartijos 4 straipsnyje numatytas garantijas dėl nežmoniško ar žeminančio elgesio. Manychiau, kad tikrasis tokių sprendimų, kaip *RH prieš Švediją*⁴⁴, kuriuos nurodė *Upper Tribunal*, paaiškinimas yra būtent toks, ir dabar išnagrinėsiu jį išsamiau.

76. Antra, šios faktinės išvados nesuteikia jokios informacijos, kuri rodytų, kad ši klanų ir šeimos pagalbos sistema kontroliuoja Somalį ar kurią nors šios valstybės teritorijos dalį taip, kaip nurodyta 7 straipsnio 1 dalies b punkte. Taip pat nėra jokios informacijos, kad šie privatūs subjektai siekia veikti kaip kvaziteisėtvarkos ir teisingumo sistema, *grindžiama žmogaus orumu ir teise*, ar bent kad jie mėgina užtikrinti tokią teisėtvarkos ir teisingumo sistemą.

77. Dar viena aplinkybė, kurią reikia apsvarstyti, yra ta, kad Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nukrypstama nuo esamo Ženevos konvencijos teksto, nes jame numatyta, kad apsaugą gali teikti nevalstybiniai subjektai, įskaitant tarptautines organizacijas. Nors buvo gana įtaigiai tvirtinama, kad šiuo klausimu Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktas iš tikrųjų yra nesuderinamas

⁴² Šio straipsnio 2 ir 3 dalyse į nacionalinę teisę perkeliama Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio nuostatos.

⁴³ Išskirta mano.

⁴⁴ 2015 m. rugsėjo 10 d. EŽTT sprendimas *RH prieš Švediją*, CE:ECHR:2015:0910JUD00460114.

su Ženevos konvencijos tekstu⁴⁵, šioje byloje galbūt pakanka nurodyti tai, kad galima daryti prielaidą, jog taip Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė atsižvelgti į realią patirtį, įgytą nuo minėtos konvencijos įsigaliojimo prieš daug dešimtmečių 1954 m. balandžio 22 d. Tai apima Jungtinių Tautų humanitarinę intervenciją, daugiašalių karinių pajėgų intervenciją į kai kurias valstybes ir „nepavykusių“ valstybių reiškinį, kai bendras tradicinės valstybės aparatas tiesiog nustoja kaip nors reikšmingai egzistuoti. Atrodo, kad Ženevos konvencijos rengėjai nenumatė tokių pokyčių, kai apsaugos buvimas buvo grindžiamas veikiančiu valstybės aparatu.

78. Dėl visų mano jau nurodytų priežasčių manau, jog reikia daryti prielaidą, kad net nukrypdamas nuo esamo Ženevos konvencijos teksto Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė, kad vis dėlto būtų paisoma pagrindinių, svarbiausių Ženevos konvencijos tikslų. Vadinas, darytina išvada, kad Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktas turėtų būti aiškinamas turint omenyje šį pagrindinį principą. Ženevos konvencijoje numatyta apsauga iš esmės pirmiausia yra tradicinė valstybės teikiama apsauga, t. y. veikianti teisės ir teisėtvarkos sistema, grindžiama teisinės valstybės principu.

79. Visa tai sustiprina išvadą, kad Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta nevalstybinė apsauga nėra tiesiog ta, kurią gali siūlyti visiškai privatūs asmenys, pavyzdžiui, privati saugos bendrovė, sauganti aptvertą teritoriją⁴⁶; tai yra tokia apsauga, kurią siūlo nevalstybiniai subjektai, kontroliuojantys visą valstybės teritoriją ar didelę jos dalį ir siekiantys atkartoti tradicinės valstybės funkcijas, užtikrindami arba palaikydami veikiančią teisės ir teisėtvarkos sistemą, grindžiamą teisinės valstybės principu. Kitaip tariant, Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktas turėtų būti vertinamas kaip iš esmės papildoma ir išimtinė nuostata, kuria atsižvelgiama į mano jau minėtą šiuolaikinę patirtį, kai išimtinėmis aplinkybėmis visą pilietybės valstybę ar jos dalį kontroliuoja nevalstybiniai subjektai, iš esmės siekiantys atkartoti tradicinio valstybės aparato teisingumo ir teisėtvarkos sistemas.

1. EŽTT sprendimas „R.H. prieš Švediją“

80. Darydamas tokią išvadą, nepamiršau atsižvelgti į EŽTT sprendimą *R.H. prieš Švediją*⁴⁷, kurį nurodė *Upper Tribunal* ir kurį šalys minėjo per teismo posėdį. Kaip pripažįstama pačiame tame sprendime, jis buvo grindžiamas tik tos konkrečios bylos aplinkybėmis. Jame EŽTT nagrinėjo pareiškėjos moters teiginius, pagal kuriuos, jeigu ji būtų grąžinta į Mogadišą, būtų pažeistos jos teisės pagal EŽTK 3 straipsnį. EŽTT konstatavo, kad R. H., *kurios prieglobsčio prašymas prieš tai buvo atmestas*, išsiuntimas į Somalį (konkrečiai – į Mogadišą) nepažeistų EŽTK 3 straipsnyje įtvirtinto kankinimų ar nežmoniško arba žeminančio elgesio ar baudimo draudimo⁴⁸.

45 O'Sullivan M, „Acting the Part: Can Non-State Entities Provide Protection Under International Refugee Law?“, *International Journal of Refugee Law*, vol. 24, Oxford University Press, 2012, p. 98–108.

46 Manau, kad Jungtinės Karalystės pateikta nuoroda į 2011 m. lapkričio 28 d. EŽTT sprendimo *Sufi ir Elmi prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2011:0628JUD000831907) 249 punktą neturi tiesioginės reikšmės. Toje byloje EŽTT nusprendė, jog galimybė, kad kai kurie asmenys, kurie turėjo išskirtinai gerus ryšius su „įtakingais veikėjais“ Mogadiše, galėtų gauti apsaugą ir saugiai gyventi šiame mieste, tikėtina, pasitaiko retai, nes tokią apsaugą galėtų suteikti tik tie, kurie turi ryšių aukščiausiu lygmeniu. Jis taip pat pažymėjo, jog mažai tikėtina, kad kurį laiką Somalyje nebuvo prašytojas turės ryšių, kurie yra būtini siekiant grįžus gauti apsaugą. Taigi EŽTT konstatavo, kad smurtas Mogadiše yra tokio intensyvumo, kad bet kuriam mieste esančiam asmeniui kiltų realus pavojus patirti EŽTK 3 straipsnyje draudžiamą elgesį, galbūt išskyrus tuos asmenis, kurie turi išskirtinai gerų ryšių su „įtakingais veikėjais“. Jungtinės Karalystės vyriausybė pati pripažino per 2020 m. vasario 27 d. teismo posėdį, kad OA nebuvo Somalyje 25 metus ir nėra visiškai jokios informacijos, rodančios, kad jis priklausytų tokiai privilegijuotųjų asmenų kategorijai. Bet kuriuo atveju, kaip jau pažymėjau, EŽTK 3 straipsnio kriterijus yra atskiras ir skiriasi nuo klausimo, susijusio su teise į pabėgėlio statusą, atsižvelgiant į direktyvos 7 straipsnio formuluotę.

47 2015 m. rugsėjo 10 d. EŽTT sprendimas *RH prieš Švediją*, CE:ECHR:2015:0910JUD00460114.

48 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *RH prieš Švediją* (CE:ECHR:2015:0910JUD00460114) 56 punkte EŽTT nurodė, kad „susitariančiosios valstybės vykdomas išsiuntimas gali kelti klausimų pagal 3 straipsnį ir dėl to gali kilti šios valstybės atsakomybė pagal [EŽTK], jeigu yra pateikiami reikšmingi pagrindai, leidžiantys manyti, kad, jeigu atitinkamas asmuo būtų išsiųstas, jam priimančiojoje valstybėje kiltų realus 3 straipsniui prieštaraujantis elgesio pavojus. Tokiu atveju 3 straipsnyje numatyta pareiga neišsiųsti atitinkamo asmens į tokią valstybę (Sprendimo *Tarakhel prieš Šveicariją* [DK], Nr. 29217/12, 93 punktas, ECHR 2014, su kitomis nuorodomis)“. To paties sprendimo 57 punkte EŽTT nurodė, kad „dėl absoliutaus užtikrinamos teisės pobūdžio [EŽTK] 3 straipsnis gali būti taikomas ir tuo atveju, jeigu pavojų kelia asmenys ar asmenų grupės, kurie nėra valstybės pareigūnai. Vis dėlto būtina įrodyti, kad pavojus yra realus ir kad priimančiosios valstybės valdžios institucijos negali pašalinti pavojaus, suteikdamos atitinkamą apsaugą“.

81. Šiuo klausimu pareiškėja nurodė, kad jeigu priimtas įsakymas išsiųsti ją būtų įvykdytas, grįžus jai kiltų realus pavojus būti nužudytai savo dėdžių, nes prieš bėgdama iš Somalio ji atsisakė sutikti priverstinai ištekėti, arba realus pavojus būti priverstai ištekėti prieš jos valią. Ji taip pat nurodė, kad bendra moterų padėtis Somalyje yra labai prasta, visų pirma tų moterų, kurios nėra apsuptos vyrų tinklo. Todėl jai grėstų gyventi vienai pabėgėlių stovykloje, ir dėl to kiltų didelis pavojus⁴⁹. EŽTT pirmiausia konstatavo, jog nėra jokios informacijos, kad padėtis Mogadiše yra tokia, kad kiekvienam mieste esančiam asmeniui kyla realus EŽTK 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio pavojus. Tada EŽTT nagrinėjo pareiškėjos asmenines aplinkybes jai grįžus. Jos teiginiai buvo atmesti remiantis faktinėmis aplinkybėmis, ir EŽTT nurodė:

„73. Apibendrinamas Teismas mano, kad pareiškėjos teiginiai yra labai nenuoseklūs. Teiginiai dėl jos asmeninės patirties ir pavojų, kurie jai grėstų grįžus, nėra įtikinami. Taigi nėra pagrindo konstatuoti, kad ji grįžtų į Mogadišą kaip vieniša moteris ir jos tykotų tokios padėties nulemti pavojai. Šiuo klausimu Teismas pažymi, kad pareiškėjai buvo pranešta apie tėvo mirtį 2010 m. ir motinos mirtį 2011 m., ir tai rodo, kad ji išlaikė ryšius Mogadiše. Be to, mieste gyvena jos šeima, įskaitant brolių ir dėdes. Todėl ją privaloma laikyti turinčia galimybę gauti šeimos ir vyrų apsaugos tinklo pagalbą. Taip pat nebuvo įrodyta, kad pareiškėjai tektų gyventi pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų stovykloje.

74. Taigi Teismas, net ir atsižvelgdamas į sunkią moterų padėtį Somalyje, įskaitant Mogadišą, šiuo konkrečiu atveju negali konstatuoti, kad pareiškėjai kiltų realus [EŽTK] 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio pavojus, jeigu ji grįžtų į šį miestą. Vadinasi, jos išsiuntimas į Mogadišą nepažeistų šios nuostatos.“

82. Nors šeimos pagalbos struktūros buvimas tikrai buvo tas veiksnys, kuris turėjo tam tikrą įtaką EŽTT išvadoms, kad pareiškėjai nekiltų EŽTK 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio pavojus, jeigu ji būtų grąžinta į Mogadišą, negalima teigti, kad šiuo konkrečiu aspektu Sprendime *R.H. prieš Švediją* buvo įtvirtintas koks nors platesnis principas. Tai taip pat akivaizdžiai rodo aplinkybė, kad teismas pripažino jos teiginius nepatikimais⁵⁰. Atrodo, kad šeimos ryšių ir praktinės pagalbos Mogadiše ir kitur įrodymai, kuriuos nurodė EŽTT, iš esmės buvo pateikti siekiant parodyti, kad pareiškėjos teiginių tikrumas kelia abejonių.

83. Net jei būtų kitaip, reikia priminti, kad Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas apsaugos buvimo kriterijus skiriasi nuo kriterijaus, draudžiančio išsiųsti asmenį į valstybę, kurioje jam kyla rimtas nežmoniško ar žeminančio elgesio pavojus pagal EŽTK 3 straipsnį arba atitinkamai Chartijos 4 straipsnį ir 19 straipsnio 2 dalį. Taigi nemanau, kad tas sprendimas labai padeda atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo iškeltus konkrečius klausimus, susijusius su Priskyrimo direktyvos išaiškinimu.

84. Taigi laikausi nuomonės, kad pagal Priskyrimo direktyvos 7 straipsnio 1 dalį ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą „apsaugą“ gali teikti valstybė arba nevalstybiniai subjektai, kontroliuojantys visą valstybės teritoriją arba didelę jos dalį ir siekiantys atkartoti tradicines valstybės funkcijas, užtikrindami arba palaikydami veikiančią teisės ir teisėtvarkos sistemą, grindžiamą teisinės valstybės principu. Vien finansinė ir (arba) materialinė pagalba, kurią teikia nevalstybiniai subjektai, neatitinka Priskyrimo direktyvos 7 straipsnyje numatyto apsaugos standarto.

49 EŽTT pirma nagrinėjo padėtį Mogadiše ir nustatė, jog nėra informacijos, kad padėtis yra tokia, kad kiekvienam mieste esančiam asmeniui kyla realus EŽTK 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio pavojus. Taigi EŽTT atsižvelgė į asmeninę pareiškėjos padėtį.

50 Žr. 72 punktą, kuriame EŽTT nurodė, kad jam kyla rimtų abejonių dėl pareiškėjos teiginių tikrumo.

D. Ketvirtasis klausimas: Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkto aiškinimas

85. Paskutinis klausimas susijęs su Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies, kurioje reglamentuojamas pabėgėlio statuso panaikinimas, išaiškinimu, konkrečiai – su tuo, ar 11 straipsnio 1 dalies e punkto frazė „pilietybės valstybės apsauga“ reiškia, kad bet koks tyrimas dėl šioje valstybėje prieinamos apsaugos pobūdžio, atliekamas priimant sprendimą dėl pabėgėlio statuso panaikinimo, iš esmės yra toks pat, kaip ir numatytas 7 straipsnyje, kiek tai susiję su šio statuso suteikimu.

86. 11 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamos aplinkybės, kai trečiosios šalies pilietis nustoja būti pabėgėliu. Atitinkamose šios nuostatos dalyse nurodyta:

„Trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės nustoja būti pabėgėliu, jei jis arba ji:

<...>

e) dėl aplinkybių, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, nebebuvo nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga.“

87. Šiuo klausimu Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte beveik pažodžiui pakartojamos Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto nuostatos. Pastarojoje nuostatoje taip pat numatytos sąlygos, kurios turi būti įvykdytos, kad pabėgėlio statusas pasibaigtų arba būtų panaikintas.

„Ši Konvencija netaikoma asmeniui, atitinkančiam A skirsnio sąlygas, jeigu jis:

<...>

5) daugiau nebegali atsisakyti naudotis šalies, kurios pilietis jis yra, gynyba, nes jau nėra aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu.

<...>“

88. Iš Ženevos konvencijos ir ypač, kalbant apie šioje byloje nagrinėjamą atvejį – iš Priskyrimo direktyvos teksto aišku, kad ir pabėgėlio statuso suteikimas, ir jo panaikinimas susiję su būtinybės klausimu. Pareiškėjas, galintis įrodyti pagrįstą persekiojimo baimę, turi teisę į pabėgėlio statusą, ir atvirkščiai. Jeigu aplinkybės, dėl kurių atsirado tarptautinės apsaugos ir pabėgėlio statuso suteikimo poreikis, pakankamai pasikeitė, tiek, kad tarptautinė apsauga jau nebereikalinga, pabėgėlio statuso iš esmės gali būti netenkama⁵¹.

89. Kaip numatyta Priskyrimo direktyvos 11 straipsnio 2 dalyje, aplinkybių pasikeitimas, žinoma, privalo būti „svarbus ir nelaikino [ilgalaikio] pobūdžio“ ir, kaip Teisingumo Teismas pažymėjo 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 73 punkte, tai reiškia, kad taip bus tik tuo atveju, „kai veiksniai, kuriais buvo grindžiama pabėgėlio baimė būti persekiojamam, gali būti laikomi pašalintais ilgam laikui.“ Visa tai reiškia, kad valstybės narės pabėgėlio statuso panaikinimo klausimą turėtų vertinti gana atsargiai, prireikus visas abejones aiškindamos pabėgėlio statusą turinčio asmens naudai. Vis dėlto, jeigu, kaip nurodė Teisingumo Teismas, persekiojimo pavojus gali būti laikomas „pašalintu ilgam laikui“, tada pabėgėlio statusas gali būti panaikintas.

⁵¹ Kaip glaustai nurodė *Court of Appeal for England and Wales*, „tiesiog turėtų būti reikalaujama, kad pabėgėlio statuso suteikimas ir panaikinimas būtų simetriški procesai“. Žr. *Secretary of State for the Home Department v. MA (Somalia)* [2018] EWCA Civ 994, [2019] 1 Weekly Law Reports 241, 47 punktas, Arden L. J.

90. Vis dėlto pagrindinis aspektas išlieka: ir tarptautinės apsaugos suteikimas, ir jos panaikinimas yra iš esmės simetriški procesai. Būtent šis aspektas aiškiai matyti iš 2010 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 65–70 punktų, kurie suformuluoti taip:

„Direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte, kaip ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte, numatyta, kad pabėgėlio statuso netenkama, kai nebėra aplinkybių, dėl kurių šis statusas buvo pripažintas, t. y. kitaip tariant, kai nebetenkinamos pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos.

Nurodydamas, kad „nebėra“ šių aplinkybių, kad pilietis „nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga“, jis pačiu savo tekstu įtvirtina priežastinį ryšį tarp aplinkybių pasikeitimo ir suinteresuotojo asmens negalėjimo išlaikyti atsisakymą, taigi ir išsaugoti savo pabėgėlio statusą, nes pirminė jo baimė būti persekiojamam nebėra pagrįsta.

Tiek, kiek [direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte] nurodoma, kad pilietis „nebegali atsisakyti“ naudotis savo kilmės valstybės apsauga, *tai reiškia, kad nagrinėjama „apsauga“ yra tokia, kokios iki šiol trūko, t. y. apsauga nuo direktyvoje numatytų persekiojimo veiksmų.*

Taigi aplinkybės, parodančios kilmės valstybės negalėjimą arba, atvirkščiai, galėjimą užtikrinti apsaugą nuo persekiojimo veiksmų, yra lemiamas vertinimo kriterijus, kuriuo remiantis suteikiamas arba prireikus simetriškai panaikinamas pabėgėlio statusas.

Todėl pabėgėlio statusas panaikinamas, kai atitinkamam piliečiui jo kilmės šalyje nebegresia aplinkybės, įrodančios šalies nesugebėjimą užtikrinti jam apsaugą nuo persekiojimo veiksmų jo atžvilgiu dėl vienos iš penkių direktyvos 2 straipsnio c punkte išvardytų priežasčių. Taigi toks išnykimas reiškia, kad dėl aplinkybių pasikeitimo išnyko priežastys, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėlio statusas.

Tam, kad galėtų daryti išvadą apie tai, jog pabėgėlio baimė būti persekiojamu nebėra pagrįsta, remdamosi direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi, kompetentingos valdžios institucijos, atsižvelgdamos į individualią pabėgėlio situaciją, turi patikrinti, ar nagrinėjamos trečiosios šalies apsaugos teikėjas ar teikėjai ėmėsi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, taigi, ar jie visų pirma turi veiksmingą teisinę sistemą persekiojimo veiksams nustatyti, juos persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos ir ar suinteresuotasis pilietis, panaikinus jo pabėgėlio statusą, galės gauti tokią apsaugą.“⁵²

91. Vadinas, apsaugos buvimo tyrimo pobūdis abiem atvejais⁵³ yra iš esmės toks pat. Pabėgėlio statusas bus suteiktas, jeigu šios apsaugos nebuvo ir atitinkamai būtinybė turėti pabėgėlio statusą išnyksta, jeigu pilietybės valstybės aplinkybės pasikeičia ilgam laikui⁵⁴ taip, kad nuo šiol prašytojo pilietybės valstybėje yra prieinama tinkamo lygio apsauga ir kad prašytojas turi galimybę gauti šią apsaugą.

⁵² Sprendimo 65–70 punktuose. Išskirta mano.

⁵³ Pagal Priskyrimo direktyvos 7 straipsnį ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą.

⁵⁴ 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.* (C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105) 73 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad „aplinkybių pasikeitimas yra „svarbus ir nelaikino pobūdžio“ direktyvos 11 straipsnio 2 dalies prasme, kai veiksniai, kuriais buvo grindžiama pabėgėlio baimė būti persekiojamam, gali būti laikomi pašalintais ilgam laikui“.

VII. Išvada

92. Taigi siūlyčiau taip atsakyti į *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius, Londonas, Jungtinė Karalystė) pateiktus klausimus:

2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtinausių standartų 2 straipsnio c punkto ir 11 straipsnio 1 dalies e punkto sąvokos „apsauga“ ir „pilietybės valstybė“ pirmiausia reiškia prašytojo pilietybės valstybėje teikiamą valstybės apsaugą. Vis dėlto iš Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies b punkto ir 2 dalies nuostatų neabejotinai galima numanyti, kad kai kuriais atvejais apsaugą, laikomą lygiaverte valstybės apsaugai, vietoj valstybės gali suteikti ir kiti subjektai, pavyzdžiui, grupės arba organizacijos, jeigu šie nevalstybiniai subjektai kontroliuoja visą valstybę ar esminę jos dalį ir kurie siekia atkartoti tradicines valstybės funkcijas, užtikrindami arba palaikydami veikiančią teisės ir teisėtarkos sistemą, grindžiamą teisinės valstybės principu. Vien finansinė ir (arba) materialinė pagalba, kurią teikia nevalstybiniai subjektai, neatitinka Direktyvos 2004/83 7 straipsnyje numatyto apsaugos standarto.

Siekiant išsiaiškinti, ar asmuo pagal Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punktą pagrįstai bijo būti persekiojamas nevalstybinių subjektų, reikia atsižvelgti į apsaugos teikėjų teikiamos „apsaugos“ prieinamumą, kaip tai apibūdinta Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalyje. Ta pati analizė turi būti atlikta ir dėl pabėgėlio statuso panaikinimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą.

Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto sąvoka „pilietybės valstybės apsauga“ reiškia, kad kiekvienas tyrimas dėl šioje valstybėje prieinamos apsaugos pobūdžio priimant sprendimą dėl pabėgėlio statuso panaikinimo yra toks pat, kaip ir numatytasis šios direktyvos 7 straipsnyje. Siekdamas padaryti išvadą, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam jau nebepagrįsta, kompetentingos valdžios institucijos, remdamosi Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalimi, atsižvelgdamos į individualią pabėgėlio situaciją privalo patikrinti, ar nagrinėjamos trečiosios šalies apsaugos teikėjas ar teikėjai ėmėsi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, taigi, jie užtikrina, be kita ko, veiksmingą teisinę sistemą persekiojimo veiksams nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos, ir kad atitinkamas pilietis, jeigu nebetektų pabėgėlio statuso, turės galimybę gauti tokią apsaugą.